

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Eevi Virtanen

15-17-VUOTIAIDEN VANKEUSRAN- GAISTUKSET JA VANKEUTEEN JOH- TAVAT RIKOKSET

Vuonna 2023

Liiketalous

2025

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Eevi Virtanen
Opinnäytetyön nimi	15-17-vuotiaiden vankeusrangaistukset ja vankeuteen johtavat rikokset : Vuonna 2023
Vuosi	2025
Kieli	suomi
Sivumäärä	45
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tämä opinnäytetyö käsittelee 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistuksia Suomessa sekä niihin johtavia rikoksia. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia vankeusrangaistuksia alaikäisille määrätään ja minkälaiset rikokset johtavat vankeuteen. Työ perustuu empiiriseen oikeustutkimukseen ja hyödyntää tilastotietoja, lainsäädäntöä sekä aiempia tutkimuksia.

Tutkimuksessa havaittiin, että ehdollinen vankeus on yleisin rangaistusmuoto tälle ikäryhmälle, kun taas ehdottomaan vankeuteen tuomitaan vain vakavimmista rikoksista, kuten törkeistä väkivalta- ja seksuaalirikoksista. Nuorisorangaistusta käytetään vain harvoin. Lisäksi tutkimus osoittaa, että oikeusjärjestelmä pyrkii välttämään ehdottoman vankeuden käyttöä nuorten kohdalla, mikä heijastuu myös tuomioiden pituuteen ja lajinvalintaan.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorten rikollisuuden seuraamusjärjestelmässä korostuvat erityisesti lieventämisperusteet sekä pyrkimys nuoren kuntoutumiseen. Tutkimus tarjoaa ajankohtaista tietoa nuorten rangaistuskäytännöistä ja niiden soveltamisesta.

ABSTRACT

Author	Eevi Virtanen
Title	Imprisonment of 15-17-year-olds and crimes leading to incarceration : In the year 2023
Year	2025
Language	Finnish
Pages	45
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

This thesis examines the imprisonment of 15–17-year-olds in Finland and the crimes that lead to incarceration. The aim of the study was to determine what types of prison sentences are imposed on minors and which crimes result in imprisonment. The research is based on empirical legal studies and utilizes statistical data, legislation, and previous research.

The study found that conditional imprisonment is the most common form of punishment for this age group, whereas unconditional imprisonment is imposed only for the most serious offenses, such as aggravated violent and sexual crimes. Youth punishment is rarely used. Additionally, the research indicates, that the judicial system seeks to avoid unconditional imprisonment for young offenders, which is reflected in both the length and selection of sentences.

Based on the results, it can be concluded that the juvenile criminal sanction system emphasizes mitigating factors and the goal of rehabilitating young offenders. The study provides up-to-date information on juvenile sentencing practices and their application.

Keywords juvenile delinquency, imprisonment, criminal law, sanction system

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen aihe ja tavoitteet	8
1.2 Aiemmat tutkimukset	8
1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus	9
1.4 Tutkimusmenetelmät	10
1.5 Tutkimuksen rakenne ja tekoälyn käyttö	12
2 NUORI RIKOKSENTEKIJÄNÄ	14
2.1 Rikosoikeudellinen vastuu	15
2.2 Ehdollinen vankeusrangaistus	16
2.3 Nuorisorangaistus	17
2.4 Ehdoton vankeusrangaistus	19
3 NUORTEN SEURAAMUSVALINTA	20
3.1 Vankeusrangaistuksen perusteet alaikäisille	20
3.2 Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden lajinvalintaan vaikuttavat tekijät 21	
3.3 Lieventämisperusteet	22
3.4 Alaikäinen vanki	22
4 15–17-VUOTIAIDEN VANKEUSRANGAISTUKSET	24
4.1 Ehdollisen vankeuden käytöstä ikäryhmässä 15–17	27
4.2 Nuorisorangaistuksen käytöstä	28
4.3 Ehdottoman vankeuden käytöstä ikäryhmässä 15–17	29
5 VANKEUTEEN JOHTAVAT RIKOSTYYPIT	31
5.1 Ehdolliseen vankeusrangaistukseen johtavat rikostyypit	31
5.2 Nuorisorangaistukseen johtavat rikostyypit	33
5.3 Ehdottomaan vankeusrangaistukseen johtavat rikostyypit	34
5.4 Nuorten rikollisuuden kehitys	36
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
6.1 Tutkimuksen tulokset	38
6.2 Jatkotutkimusehdotukset	40

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	41
LÄHTEET.....	43

KUVIOT

Kuvio 1. Rangaistusten jakautuminen.

Kuvio 2. Ehdollisten rangaistusten jakautuminen.

Kuvio 3. Nuorisorangaistusten jakautuminen.

Kuvio 4. Ehdottomien rangaistusten jakautuminen.

1 JOHDANTO

Nuorten tekemät rikokset herättävät voimakkaita tunteita niin yksilöissä kuin yhteiskunnassa. Erityisesti vakavat rikokset, kuten väkivallanteot ja henkirikokset, ovat nousseet viime vuosina uutisotsikoihin ja keskustelu nuorten rikosoikeudellisesta vastuusta on kiihtynyt. Samalla herää kysymys, miten oikeusjärjestelmämme kohtelee alaikäisiä rikosentekijöitä – millaisia rangaistuksia heille määrätään ja milloin vankeus katsotaan ainoaksi vaihtoehdoksi. Vankeusrangaistuksen tulisi olla viimesijainen keino, mutta silti sitä käytetään myös alaikäisten kohdalla. Miksi? Millaisista rikoksista 15–17-vuotiaita nuoria tuomitaan vankeuteen Suomessa, ja miten oikeusjärjestelmämme käsittelee heidän tapauksiaan?

Suomessa nuorisoriikollisuus on ajankohtainen ja valitettavasti pysyvä ilmiö. Nuorisoriikollisuus on kriminologisen tutkimuksen perinteinen kohde, mutta silti pitkäaikaiselle tutkimukselle on edelleen tarvetta. Nuorisoriikollisuutta on tutkittu aikaisemmilla tutkimuksilla, Pro Gradu- ja maisteritutkielmissa ja opinnäytetöissä. Lisäksi nuorisoriikollisuutta käsittelevää kirjallisuutta on tarjolla runsaasti.

Kiinnostukseni tähän aiheeseen kumpuaa laajemmasta kiinnostuksesta rikosoikeuteen ja nuorisoriikollisuuden ilmiöihin. Viime vuosina erityisesti nuorten tekemät väkivaltarikokset, katuväkivalta ja jengiytyminen ovat herättäneet runsaasti huolta niin yhteiskunnassa kuin mediassa. Myös kouluväkivalta ja kouluampumiset ovat nousseet esiin vakavina ilmiöinä, jotka ovat nostaneet keskusteluun kysymyksen siitä, kuinka rikosoikeusjärjestelmä reagoi nuorten tekemiin vakaviin rikoksiin. On tärkeää ymmärtää, milloin ja miksi yhteiskunta katsoo, että nuoren on vastattava teoistaan vankeusrangaistuksella.

1.1 Tutkimuksen aihe ja tavoitteet

Tämä tutkimus keskittyy alaikäisten vankeusrangaistuksiin Suomessa, erityisesti 15–17-vuotiaiden tekemien rikosten osalta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia vankeusrangaistuksia tämä ikäryhmä saa ja minkälaiset rikokset johtavat vankeuteen. Tarkoituksena on karvoittaa ja koota yhteen kattava kuvaus alaikäisten vankeusrangaistuksista ja vankeuteen johtavista rikoksista Suomessa ilman, että keskitytään rikosten tai vankeuden vaikutuksiin nuorten elämässä.

Valitsin tutkimukseni kohderyhmäksi 15–17-vuotiaat, koska tämä ikäryhmä on erityisen merkittävä nuorten rikosoikeudellisen vastuun näkökulmasta. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15 vuoden iässä ja 17-vuotiaat puolestaan ovat lähellä täysi-ikäisyyttä, mutta heitä koskevat vielä nuorille suunnatut erityiset lainsäännökset ja rangaistusmuodot. Tutkimalla juuri tätä ikäryhmää voin keskittyä niiden nuorten rikoksiin ja vankeusrangaistuksiin, jotka ovat siirtymävaiheessa lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Alle 18-vuotiaat voidaan tuomita ehdottomiin rangaistuksiin vain rikoslaissa mainituista törkeistä rikoksista, joten tämä vaikuttaa myös ikäryhmän valintaan.

Nuorilla ja aikuisilla rikosprosessi ja rikosseuraamuslajit ovat lähtökohteisesti samanlaiset, mutta nuoriin liittyy paljon rikosoikeudellista erityissäätelyä kaikissa vaiheissa aina esitutkinnasta rangaistuksen täytäntöönpanoon saakka. Nuoriin rikosentekijöihin liittyviä säännöksiä löytyy useista eri laeista, kuten rikoslaista, esitutkintalaista, tutkintavankeuslaista ja vankeuslaista.

1.2 Aiemmat tutkimukset

Nuorisrikollisuuden ja alaikäisten seuraamusjärjestelmän kehitystä on seurattu eri tutkimuslaitosten ja viranomaisten toimesta. Esimerkiksi Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on seu-

rannut nuorten rikos- ja uhrikokemusten kehitystä nuorisoriikollisuusky-selyn avulla vuodesta 1995 lähtien. Viimeisin kysely toteutettiin vuonna 2024 ja se kartoitti 15–16-vuotiaiden nuorten rikoskäyttäytymistä sekä uhrikokemuksia. Kyselyn tulokset ovat osoittaneet, että viranomaisten tietoon tulevien rikosten ja nuorten itse raportoiman rikollisuuden välillä on merkittäviä eroja. Mitä lievemmästä rikoksesta on kyse, sitä epäto-dennäköisemmin se päätyy viranomaisten tietoon. Vakavimmat rikok-set, kuten kuolemaan johtava väkivalta, tulevat poliisin tietoon lähes aina, kun taas nuorten tekemät massarikokset jäävät suurelta osin pii-loon. Tämä ilmiö johtaa siihen, että tilastot eivät täysin kata nuorten rikollisuuden laajuutta, ja osa rikoksista jää seuraamusjärjestelmän ul-kopuolelle. (Suonpää ym., 2024)

Lisäksi nuorten seuraamusjärjestelmää ja sen soveltamista on tarkas-teltu Oikeusministeriön vuonna 2024 julkaisemassa raportissa "Selvi-tyksiä nuorten seuraamusjärjestelmästä ja sen soveltamisesta", joka tarjoaa kattavan analyysin 15–17-vuotiaiden nuorten rikosoikeudelli-sista seuraamuksista Suomessa. Raportissa tarkastellaan sekä teoret-tisia että tilastollisia näkökulmia nuorten saamiin rangaistuksiin ja niiden soveltamiskäytäntöihin. Erytistä huomiota kiinnitetään seuraamusjär-jestelmän tehokkuuteen ja oikeudenmukaisuuteen nuorten rikoksente-kijöiden kohdalla. Raportti käsittelee myös nuorten rikoksenteikijöiden erityistarpeita ja sitä, miten nykyinen järjestelmä vastaa näihin tarpei-siin. Tämä selvitys toimii arvokkaana tietolähteenä lainsäätäjille, oikeus-alan ammattilaisille ja tutkijoille, jotka pyrkivät kehittämään nuorten ri-kosoikeudellista seuraamusjärjestelmää entistä toimivammaksi ja oi-keudenmukaisemmaksi. (Lappi-Seppälä, 2024)

1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus

Tutkimus alkaa tutkimusongelman määrittelyllä, joka kertoo aiheen, josta tutkimuksella halutaan saada tietoa. (Nieminen & Lähteenmäki,

2021, 1.3) Tämän tutkimuksen kohteena on 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistukset ja niihin johtavat rikokset. Tutkimus aloitettiin keräämällä tilastoja aiheesta ja asettamalla tutkimuskysymykset. Tavoitteena on saada vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisia vankeusrangaistuksia 15–17-vuotiaille tuomitaan?
- Minkälaisista rikoksista 15–17-vuotiaat saavat vankeusrangaistuksia?

Tutkimuksessa ei tarkastella rikosten tai vankeuden vaikutuksia nuorten elämään, eikä käsitellä muita kuin vankeuteen johtavia rikoksia. Tutkimuksessa ei myöskään käsitellä nuorten rikollisuuden vaikutusta yhteiskuntaan. Tämä rajausta auttaa keskittymään rangaistusten ja rikosten analysointiin, mikä voi tarjota arvokasta tietoa oikeuspolitiikan kehittämiseen ja rikosseuraamusjärjestelmän parantamiseen. Tutkimus keskittyy erityisesti vuoden 2023 vankeusrangaistuksiin ja niihin johtaviin rikoksiin.

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuskysymysten asettelun lisäksi tutkimuksen metodisiin valintoihin vaikuttaa myös laajempi kokonaisuus siitä, mikä oikeustieteen tutkimuskohteena on, mitä oikeustieteellinen tieto on ja mitkä tutkimuksen vaikutukset ovat. Oikeustieteen olemusopilliset valinnat määräävät tutkimuskohdetta sekä oikeustieteen teoreettisia ja oikeuslähdeopillisia valintoja, jotka vaikuttavat metodisiin valintoihin. (Hirvonen, 2011, 58)

Opinnäytetyö toteutetaan empiirisenä oikeustutkimuksena. Empiirinen tutkimus tarkoittaa kokemusperäistä, mittaamiseen ja havainnointiin perustuvaa tutkimusta. Lähtökohtaisesti empiirinen oikeustutkimus ei ota kantaa siihen, miten oikeusnormeja tulisi tulkita, vaan sen tarkoituksena on tarkastella oikeutta "ulkoa päin". (Nieminen & Lähteenmäki, 2021, 1.1)

Empiirisen tutkimuksen aineistot ja tutkimusmenetelmät voivat olla laadullisia tai määrällisiä. Tämä tutkimus tehdään laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, sen merkitystä, sekä saamaan siitä kokonaisvaltaisen käsityksen. (Nieminen & Lähteenmäki, 2021, 1.1)

Empiirinen oikeustutkimus soveltuu tähän tutkimukseen, koska sen tavoitteena ei ole pelkästään oikeusnormien tulkinta, vaan myös sen tarkastelu, miten oikeusjärjestelmä käytännössä toimii alaikäisten rikoksentekijöiden kohdalla. Laadullinen tutkimusmenetelmä puolestaan auttaa saamaan kokonaisvaltaisen kuvan alaikäisten vankeusrangaistuksista ja niihin johtavista rikoksista analysoimalla oikeuskäytäntöjä, lainsäädäntöä ja tilastotietoja.

Koska tutkimuksen tavoitteena on saada käsitys 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistuksista ja niihin johtavista rikoksista, kvalitatiivinen tutkimus on soveltuva tapa käsitellä edellä mainittuja aihealueita. Tutkimuksen aineistona käytetään ajantasaista lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta, aikaisempia tutkimuksia ja tilastoja. Tutkimus etenee tutkimusongelman tunnistamisesta ja tutkimuskysymyksen muotoilemisesta aineiston keräämiseen ja analyysiin sekä tulosten ja tulkintojen raportointiin.

Tutkimus on oikeusdogmaattinen eli sen keskeisinä tehtävinä pidetään oikeussäännösten tulkintaa ja systematisointia, oikeustieteen punnintaa sekä voimassa olevan oikeuden selvittämistä. Tutkimuksen kohdetta lähestytään lainsoveltamistilanteita ajatellen normatiivisesta näkökulmasta ja tulkintakannanottojen avulla pyritään selvittämään, mikä on voimassa olevan oikeuden tietyn hetkinen sisältö vallitsevan lainopin mukaan. Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, miten oikeus on tosiasiallisesti toteutunut ja miten se tulee tulevaisuudessa todennäköisesti toteutumaan. Tutkijan tehtävänä on perustelluilla tulkintasuosituksillaan

auttaa lainsoveltajia, sekä osaltaan vaikuttaa siihen, miten tuomioistuintimet ja viranomaiset tekevät lainmukaisia ja perusteltuja päätöksiä. (Pikkarainen, n.d.)

1.5 Tutkimuksen rakenne ja tekoälyn käyttö

Tutkimuksen ensimmäinen luku, johdanto, esittelee tutkimuksen aiheen, tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Lisäksi siinä määritellään tutkimuksen rajaukset ja käytetyt menetelmät sekä annetaan yleiskatsaus työn rakenteeseen.

Luvuissa 2 ja 3 käsitellään tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja taustatietoja. Luvussa 2 tarkastellaan nuorta rikosentekijänä sekä rikosoikeudellista vastuuta. Lisäksi luvussa käsitellään vankeusrangaistuksen eri muotoja, kuten ehdollista vankeutta, nuorisorangaistusta ja ehdotonta vankeutta, ja niiden erityispiirteitä alaikäisten kohdalla. Luvussa 3 puolestaan syvennyttään seuraamusvalintaan ja siihen vaikuttaviin tekijöihin, kuten lieventämisperusteisiin ja aikaisempiin tuomioihin. Lisäksi luvussa käsitellään alaikäisten vankien asemaa ja heidän kohteluaan vankeusjärjestelmässä.

Luku 4 keskittyy 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistuksiin. Siinä tarkastellaan eri rangaistusmuotojen käyttöä nuorten kohdalla sekä analysoidaan tilastojen pohjalta, kuinka usein ja millaisissa tilanteissa eri rangaistusvaihtoehtoja sovelletaan.

Luvussa 5 käsitellään niitä rikostyyppejä, jotka yleisimmin johtavat 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistuksiin. Tässä osiossa tarkastellaan nuorten tekemien rikosten vakavuutta, sekä sitä, miten rikosten laatu vaikuttaa rangaistuksen määrään ja muotoon.

Opinnäytetyössä hyödynnetään tekoälyä, erityisesti Open AI:n kehittämää ChatGPT:tä, apuvälineenä kirjoitusprosessin tukemisessa. Teko-

älyä käytetään kielen tarkistukseen, tekstin oikeakielisyyden varmistamiseen sekä työn rakenteen ja sisällön suunnitteluun. Tekoälyn avulla tarkistetaan tekstin selkeyttä ja yhtenäisyyttä, mikä auttaa kirjoitusprosessissa ja viimeistelyssä. Lisäksi tekoälyä käytetään apuna englanninkielisen tiivistelmän kirjoittamisessa.

Tekoälyä ei käytetä varsinaiseen sisällön tuottamiseen, analyysiin tai tutkimustulosten tulkintaan. Kaikki tieteelliset havainnot, analyysit ja johtopäätökset ovat kirjoittajan itse laatimia ja ne perustuvat itsenäisesti kerättyyn aineistoon ja lähdeaineistojen analysointiin. Näin ollen tekoäly toimii ainoastaan teknisenä tukena, ei itsenäisenä tiedon tuottajana.

2 NUORI RIKOKSENTEKIJÄNÄ

Seuraamusjärjestelmässä rikoksesta epäillyn iän perusteella erotetaan neljä eri ryhmää, jotka ovat alle 15-vuotiaat lapset, 15–17-vuotiaat nuoret henkilöt, 18–20-vuotiaat nuoret rikoksentekijät, sekä vähintään 21-vuotiaat aikuiset (Niemi, 2018, 147). Laki nuorista rikoksentekijöistä (262/1940) 1 § mukaan nuorella rikoksentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka rangaistavan teon tehdessään on ollut vähintään 15-vuotias, mutta ei vielä 20-vuotta täyttänyt.

Nuoria rikoksentekijöitä kohdellaan rikosoikeudessa lievemmin kuin täysi-ikäisiä rikoksentekijöitä. Tämä johtuu siitä, että nuoret eivät ole vielä täysin kehittyneitä, heidän harkintakykynsä on heikompi kuin aikuisilla, ja nuoruuteen liittyvä impulsiivinen tai häiriökäyttäytyminen on usein ohimenevää. Lisäksi ankarien rangaistusten on todettu voivan olla haitallisia nuorten kehitykselle, minkä vuoksi heidän kohdallaan pyritään käyttämään lievempiä ja monipuolisempia seuraamuksia. (Niemi, 2018, 147). Nuorten rikoksiin puututaan usein myös muilla keinoilla, kuten lastensuojelun toimenpiteillä ja rikosten sovittelulla (Mäkelä, 2023, 181).

Nuoren rikoksesta epäillyn tilannetta käsittelevässä laissa säädetään siitä, miten nuoren tilanne selvitetään syyteharkintaa, seuraamuksen määräämistä ja sen täytäntöönpanoa varten. Rikosseuraamuslaitos laatii seuraamusselvityksen syyttäjän pyynnöstä. Tämä selvitys sisältää olennaiset tiedot nuoren sosiaalisesta tilanteesta ja sen kokoamisessa tehdään yhteistyötä sosiaaliviranomaisten kanssa. Tuomioistuimen vastuulla on varmistaa, että seuraamusselvitys on käytettävissä oikeudenkäynnissä. Nuoren rikoksesta epäillyn ikä otetaan huomioon, kun arvioidaan hänen syyllisyyttään ja rikoksen seurauksia, sekä nuoren sosiaalista tilannetta. Tavoitteena on tukea nuorta pääsemään rikoksettomaan elämään. (Mohell, 2015)

Myös esitutkinnassa alaikäisiä kohdellaan aikuisista poikkeavasti. Esitutkintalain 3 luvun 11§ mukaan alle 18-vuotiaan ollessa epäilynä rikoksesta, esitutkinta on toimitettava kiireellisesti. Esitutkintalain 4 luvun 7§ mukaan alle 18-vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaan ja on huolehdittava, ettei tutkintatoimenpiteistä aiheudu hänelle tarpeetonta haittaa. Lain 8§:n mukaan esitutkinnassa alaikäistä edustaa hänen huoltajansa tai tuomioistuimen erikseen määräämä edunvalvoja.

2.1 Rikosoikeudellinen vastuu

Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana. Alle 15-vuotiaan tekemän rikoksen esitutkinta päätetään rikosoikeudellisen vastuun puuttumisen takia. Kuitenkin alle 15-vuotiaan rikoksesta epäillyn osalta voidaan esitutkinnassa selvittää hänen osallisuutensa asiaan. Esitutkinnassa voidaan myös selvittää mahdolliset vahingonkorvaukset, omaisuuden takaisin saanti tai tarve lastensuojelun toimenpiteille, jos asian luonne sitä vaatii. Alle 15-vuotiaan tekemästä rikoksesta poliisi tekee lastensuojeluilmoituksen ja ilmoittaa tapahtuneesta huoltajille. (Niemi, 2018, 147–148)

Rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on pysynyt muuttumattomana vuonna 1889 säädetyin rikoslain koko voimassaolon ajan. Rikosoikeudellinen vastuuikäraja on 15 vuotta kaikissa Pohjoismaissa. Norjassa vastuuikäraja oli aikaisemmin 14 vuotta, mutta sitä nostettiin vuonna 1990. (Myllyniemi ym., 2003)

Vastuuikärajan muuttaminen on herättänyt keskustelua. 2000-luvun alussa eduskunta lähetti lakivaliokuntaan käsiteltäväksi hallituksen esityksen, jossa uudistettaisiin rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevaa lainsäädäntöä. Tällöin mukana oli useita lakialoitteita ja toimenpideoitteita, jotka valiokunta otti käsittelyyn yhdessä hallituksen esityksen kanssa. Aloitteissa ehdotettiin rikosoikeudellisen vastuuikärajan alentamista tai poistamista kokonaan. Ikärajan alentamista on perusteltu

eduskunta-aloitteissa sillä, että lapset kehittyvät fyysisesti ja psyykkisesti nopeammin kuin nykyistä rikoslakia säädettäessä. Ikärajan poistaminen olisi kuitenkin ristiriidassa YK:n lastenoikeuksien sopimuksen kanssa. Sopimus edellyttää, että sopimusvaltiot säätävät rikosoikeudellisen vastuun vähimmäismäärästä. (Myllyniemi ym., 2003)

Rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on ennen kaikkea kriminaalipoliittinen kysymys, jota ei voida määrittää pelkästään lasten keskimääräisen kehitystason perusteella. Olennaista on arvioida, mitkä seuraamukset, olipa kyse rikosoikeudellisista rangaistuksista tai lastensuojelullisista toimenpiteistä, ovat oikeudenmukaisia ja tarkoituksenmukaisia. Tällä hetkellä nuorille ei ole erikseen kehitettyjä rangaistusmuotoja rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä, lukuun ottamatta nuorisorangaistusta. (Myllyniemi ym., 2003)

2.2 Ehdollinen vankeusrangaistus

Enintään kahden vuoden ehdoton vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, mikäli tuomitun aikaisempi rikollisuus tai muut seikat eivät edellytä ehdotonta vankeusrangaistusta. Rangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyy koeajaksi, kun vankeus tuomitaan ehdollisena. Koeaika alkaa tuomion antamisesta tai julistamisesta. (Rikoslaki 2b: §3–5) Kahden vuoden mittainen vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdollisena vähintään yhden vuoden ja enintään kolmen vuoden koeajaksi. Mikäli ehdollinen vankeus pidetään riittämättömänä rangaistuksena, voidaan oheisseurauksena tuomita sakko tai jos ehdollinen vankeus on kahdeksan kuukautta tai pitempi, vähintään 14 vuorokautta ja enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. (Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä, n.d.)

Rikoslain 6 luvun 10§ mukaan nuoret rikoksenteijät voidaan tuomita ehdolliseen vankeuteen, jonka tehosteena on 15 kuukauden valvonta. Valvonnan tarkoituksena on estää tuomittua tekemästä uutta rikosta,

sekä tukea nuorta hänen pyrkiessään elämään nuhteettomasti. Ehdollinen vankeusrangaistus voidaan panna täytäntöön, mikäli tuomittu syyllistyy koeaikana uuteen rikokseen, josta hänet tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, sekä josta syyte on nostettu yhden vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Muussa tapauksessa rangaistus raukeaa. (Nuoren oikeusopas, 2014)

Nykyisen lain mukaan tuomioistuimen on tehtävä aina erillinen päätös ehdolliseen vankeuteen liitettävästä valvonnasta. Valvonta määrätään silloin, kun sen katsotaan tukevan nuoren sopeutumista yhteiskuntaan ja vähentävän uusien rikosten riskiä (RL 6:10.3). (Mäkelä, 2023, 190)

Ehdonalaisesta vapauttamisesta on säädetty erityisiä säännöksiä nuorille rikoksenteijöille. Rikoslain 2 c§ 5.2 mukaan nuorena rikoksenteijänä tuomitut pääsevät ehdonlaiseen vapauteen muita vankeja aikaisemmin, eli kärsittyään puolet tuomiostaan tai ensikertalaisten yhden kolmasosan tuomiostaan (Niemi, 2018, 148). Mikäli tuomittu ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa kolmen edeltävän vuoden aikana, hänet voidaan päästää ehdonlaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu kolmasosa (Mohell, 2015).

2.3 Nuorisorangaistus

Rikoslain (39/1889) 6 luvun 1 §:n toisen momentin mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta voidaan tuomita erityinen rangaistus, nimeltään nuorisorangaistus. Laki nuorisorangaistuksesta tuli voimaan vuoden 2005 alussa koko maassa. Laki on sittemmin kumottu ja nykyään nuorisorangaistuksesta säädetään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa.

Rikoslain 6 luvun 10 a §:n mukaan nuorisorangaistus voidaan määrätä tilanteissa, joissa sakkorangaistusta pidetään liian lievänä ottaen huomioon rikoksenteijän syyllisyyden aste sekä tekijän mahdolliset aiem-

mat rikokset. 10 §:n mukaan nuorisorangaistus on mahdollinen vain tilanteissa, joissa rikoksen perusteella ei ole edellytyksiä tuomita ehdotonta vankeusrangaistusta. Rikoslain mukaan nuorisorangaistus voidaan määrätä myös silloin, kun käsiteltävänä olevista rikoksista osa on tehty alle 18-vuotiaana, kun edellä mainitut edellytykset täyttyvät.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettu laki 64 § ja rikoslain 6:10a mukaan nuorisorangaistus on vähintään neljä kuukauden ja enintään yhden vuoden pituinen rangaistus, joka sisältää valvontaa, tukea ja sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia (Halen ym., 2023, 11–12). Nuorisorangaistukseen tuomittu perehtyy työelämään sekä työn tekemiseen, ellei sitä ole pidettävä tarpeettomana taikka vaikeasti järjestettävänä. Tuomittu suorittaa rangaistusta hänelle laaditun aikataulun mukaisesti enintään 8 tuntia viikossa. Yhdyskuntaseuraamustoimisto vastaa nuorisorangaistuksen täytäntöönpanosta. Myös valvonnalla tehostettu ehdollinen vankeusrangaistus ja nuorisorangaistus ovat yhdyskuntaseuraamuksia. (Nuorisorangaistus, 2024)

Nuorisorangaistukseen tuomitseminen edellyttää moitittavuutta. Lisäksi tuomioistuimen on otettava kantaa nuorisorangaistuksen tarkoituksenmukaisuuteen eli onko nuorisorangaistus perusteltu nuorten sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai ehkäistäkseen uusia rikoksia. (Tapani & Tolvanen, 2016, 172) Koska harkintaperusteet ovat samankaltaiset kuin ehdollisen vankeuden valvontamääräyksessä (RL 6:10.2), tuomioistuimen on arvioitava, miten nuorisorangaistus ja ehdolliseen vankeuteen liitettävä valvonta eroavat toisistaan (HE 102/2004 vp, 16–17).

Nuorisorangaistukseen tuomitsemista vältetään, mikäli rikoksentekijän uusimisriski on korkea (Tapani & Tolvanen, 2016, 172). Nuorisorangaistusta pidetään lähtökohtaisesti ankarampana rangaistuksena kuin valvonnalla tehostettua ehdollista vankeutta. (Halen, Tuomala, Tyni & Laurila, 2023, 34)

Nuorisorangaistus on ajankohtainen aihe, koska Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu yhdeksi tavoitteeksi nuorisorangaistuksen käytön lisääminen. (Lappi-Seppälä, 2024, 15–17)

2.4 Ehdoton vankeusrangaistus

Ehdotonta vankeutta tuomitaan määräajaksi tai elinkaudeksi. Määräaikaista vankeusrangaistusta tuomitaan rangaistusasteikon puitteissa. Määräaikaisen vankeuden yleinen vähimmäisaika on 14 vuorokautta ja enimmäisaika on 12 vuotta. Mikäli henkilö tuomitaan samalla kertaa useammasta rikoksesta yhteiseen vankeusrangaistukseen, on silloin enimmäisaika 15 vuotta. Rikoslain 6 luvun 8§ mukaan nuoret rikosten tekijät tulee tuomita lievennetyn rangaistusasteikon mukaan eikä elinkautista vankeutta ole mahdollista tuomita. Rikoslain 6 luvun 8 §:n alle 18-vuotiaisiin sovellettavan lievennetyn rangaistusasteikon mukaan enimmäisrangaistus elinkautisen vankeuden sijasta on 12 vuotta ja vähimmäisrangaistus kaksi vuotta vankeutta. (Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä, n.d)

Rikoslain 6 luvun 9 § mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. 2 momentin mukaan painavan syyn merkitystä harkittaessa tulee ottaa huomioon rikoksen tekijän sijoitus lastensuojelulain mukaiseen lastensuojelulaitokseen.

3 NUORTEN SEURAAMUSVALINTA

Rikoslain 6 luvun 3.1§ ja 4§:n suhteellisuus – ja yhdenvertaisuusperiaatteet ovat johtavia periaatteita suomalaisessa rikosoikeusajattelussa. Periaatteiden mukaisesti rangaistusten tulee olla oikeassa suhteessa rikoksen vakavuuteen eikä tuomion tulisi perustua tekijän henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Yleisesti rikosoikeudessa noudatetaan tekorikosoikeuden periaatetta, eli seuraamukset määräytyvät tehdyn teon, eivät tekijän taustan perusteella. Nuorisorikosoikeus kuitenkin muodostaa tästä poikkeuksen. Nuoren rikosentekijän elämäntilanne on merkittävässä ja jopa usein ratkaisevassa asemassa seuraamusvalinnassa. Nuorille suunnattujen avoseuraamusten, kuten valvonnan tai nuorisorangaistuksen, tavoitteena ei ole vain rangaista, vaan myös ehkäistä rikosten uusimista ja tukea nuoren sopeutumista yhteiskuntaan. (Halen ym., 2023, 28)

Nuorten rikosentekijöiden rangaistuslajin harkinnassa korostuvat myös niin sanottuun tekijärikosoikeuteen liittyvät piirteet, joita täysi-ikäisten rangaistuslajin valinnassa ei vastaavalla tarkkuudella voida ottaa huomioon. Jos nuoren syyllisyydestä rikokseen ei ole perusteltua epäilyä, rangaistuksen määräämisessä tulee huomioida paitsi oikeudenmukaisuus ja rangaistuksen suhteellisuus, myös nuoren elämäntilanne ja riski syyllistyä uudelleen rikoksiin. (Halen ym., 2023, 28)

3.1 Vankeusrangaistuksen perusteet alaikäisille

Lähtökohtaisesti nuoren rikosentekijän kohdalla ensisijaisena rangaistusmuotona pidetään ehdollista vankeusrangaistusta, jos vankeusrangaistus katsotaan tarpeelliseksi. Tämä perustuu siihen, että nuorten kohdalla rangaistusten tavoitteena on ensisijaisesti heidän ohjaamisensa pois rikollisuudesta, eikä pelkästään rangaistuksen täytäntöönpano. Lisäksi nuoret rikosentekijät, jotka kuuluvat 15–20-vuotiaiden

ikäryhmään, vapautuvat ehdottomasta vankeusrangaistuksesta yleensä aikaisemmin kuin täysi-ikäiset rikoksentekijät. (Halen ym., 2023)

3.2 Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden lajinvalintaan vaikuttavat tekijät

Rikoksen tekijän aikaisempi rikoskäyttäytyminen on merkittävin yksittäinen seuraamusten käyttöön ja soveltamisalaan vaikuttava tekijä. Aiemmat rikokset voivat johtaa ankarampaan rangaistukseen, mutta myös rikosten toistuminen ja jatkuminen vaikuttavat siihen, millainen rangaistus valitaan. Jos nuori on rikoskierteessä, rangaistuksen tavoitteena voi olla paitsi rankaiseminen, myös ennaltaehkäisy ja nuoren ohjaaminen pois rikolliselta polulta. (Lappi-Seppälä, 2024, 42)

Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden lajinvalintaan vaikuttaa ensikertalaisuus. Vaikka rikollisella teolla aiheutettaisiin huomattavaa vahinkoa, vaikuttaa ensikertalaisuus siihen, että rangaistus tuomitaan ehdollisena. Erityisesti merkitystä on aiheutetun vahingon määrällä ja rikollisen menettelyn kestolla. (Tapani & Tolvanen, 2016, 141–142)

Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden lajinvalintaan vaikuttaa tekijän aikaisempi rikollisuus. Aikaisemmalla rikollisuudella tarkoitetaan rikoksia, joista syytetty on tuomittu rangaistukseen ennen kuin hän on syyllistynyt tuomittavana olevaan rikokseen. Jos henkilö tuomitaan useammasta samanaikaisesti käsiteltävästä rikoksesta yhteiseen vankeusrangaistukseen rikoslain 7 luvun perusteella, rangaistuksen mittaamisessa otetaan huomioon rikosten vakavuus ja tekijän syyllisyys. Tällöin rikosten lukumäärä vaikuttaa tuomion ankaruuteen, mutta niitä ei katsota tekijän aikaisemmiksi rikoksiksi. (Tapani & Tolvanen, 2016, 145)

3.3 Lieventämisperusteet

Rikoslain 6 luvun 8§ mukaan rikoksen rangaistus määrätään lievennetyn rangaistusasteikon mukaan, jos tekijä on tehnyt rikoksen alle 18-vuotiaana. Suurin osa rikosoikeudellisista erityissäännöksistä koskee 15–17-vuotiaita, joita pidetään nuorina henkilöinä rikosoikeudellisessa järjestelmässä. (Niemi, 2018, 147)

Rangaistusasteikon lieventäminen tarkoittaa, että rikoksentekijälle voidaan tuomita enintään kolme neljännestä rikoksesta säädetyn vankeus- ja sakkorangaistuksen enimmäismäärästä tai vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärästä (Tapani & Tolvanen, 2016, 94). Lievennetyn rangaistusasteikon mukaan, jos alaikäisen rikoksentekijän tekemästä rikoksesta on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vankeutta määräajaksi, tuomioistuimien voi alaikäisen kohdalla määrätä rangaistukseksi vankeuden sijaan sakkoa, jos siihen on painavia syitä. (Halen ym., 2023, 7)

Rikoslain 6 luvun 8§ mukaan nuoret rikoksentekijät tulee tuomita lievennetyn rangaistusasteikon mukaan eikä elinkautista vankeutta ole mahdollista tuomita. Rikoslain 6 luvun 9§ ehkä merkittävin lievennys on se, että nuorta ei voida tuomita ehdottomaan vankeuteen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Tämän vuoksi nuoria tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain silloin, kun rikoksesta määrätty rangaistus on pidempi kuin kaksi vuotta vankeutta. (Niemi, 2018, 147)

3.4 Alaikäinen vanki

Alaikäisille vangeille laaditaan riski- ja tarvearvioon perustuva rangaistusajan suunnitelma, jonka tavoitteena on motivoida nuorta osallistumaan toimintaan jo tutkintavankeusaikana sekä valmistaa häntä vapautumiseen. Erityisesti huomiota kiinnitetään siihen, että alaikäisellä on mahdollisuus ylläpitää perhe- ja ystävyyssuhteitaan sekä jatkaa koulun-

käyntiä tai muuta opiskelua. Alaikäisten koulutukseen vankilassa kiinnitetään erityistä huomiota, sillä Suomessa asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuusikäisille vangeille tulee järjestää mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Opetushallituksen määräyksen (104/011/2014) mukaan oppivelvollisuusikäisten tutkintavankien ja vankien opetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee. Myös nuoren kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta otetaan huomioon. Alaikäinen pyritään sijoittamaan mahdollisimman lähelle kotipaikkaansa, ellei lapsen etu muuta vaadi, ja hänen yhteydenpitonsa vanhempiinsa ja huoltajiinsa tulee varmistaa. (Alaikäinen vanki, 2017)

Vankeuslain 5 luvun 2§ mukaan alaikäiset vangit tulee sijoittaa erilleen aikuisista vangeista, ellei heidän etunsa muuta vaadi. Tämä tarkoittaa sekä erillisiä asumisjärjestelyitä että erillisiä toimintoja. Jos alaikäisiä vankeja on vain vähän, voidaan tapauskohtaisesti harkita heidän osallistumisestaan valikoituihin toimintoihin täysi-ikäisten kanssa. Tällöin toiminnan on kuitenkin tapahduttava aina henkilökunnan valvonnassa ja ohjauksessa. (Alaikäinen vanki, 2017)

Vankeuslain 8 luvun 9 § 2 momentin mukaan alle 18-vuotias on mahdollista sijoittaa myös vankilan sijaan ulkopuoliseen laitokseen, kuten lastensuojelun laitoshuollon tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavaan yksikköön. Sijoitus vankilan ulkopuoliseen laitokseen perustuu vankeuslain mukaan vankilan, sijoituspaikan, sekä vangin tekemään kirjalliseen sijoitusta koskevaan sopimukseen. (Alaikäinen vanki, 2017)

Alaikäisten vankien kohtelussa painotetaan yksilöllistä tukea ja sopeutumisen edistämistä, ja heidän sijoittamisessaan pyritään mahdollisimman lapsiystävällisiin ratkaisuihin. Rangaistusajan suunnittelun ja tukitoimien tavoitteena on varmistaa, että nuori saa mahdollisuuden katkaista rikoskierteensä ja palata yhteiskuntaan mahdollisimman hyvin integroituneena. (Alaikäinen vanki, 2017)

4 15–17-VUOTIAIDEN VANKEUSRANGAISTUKSET

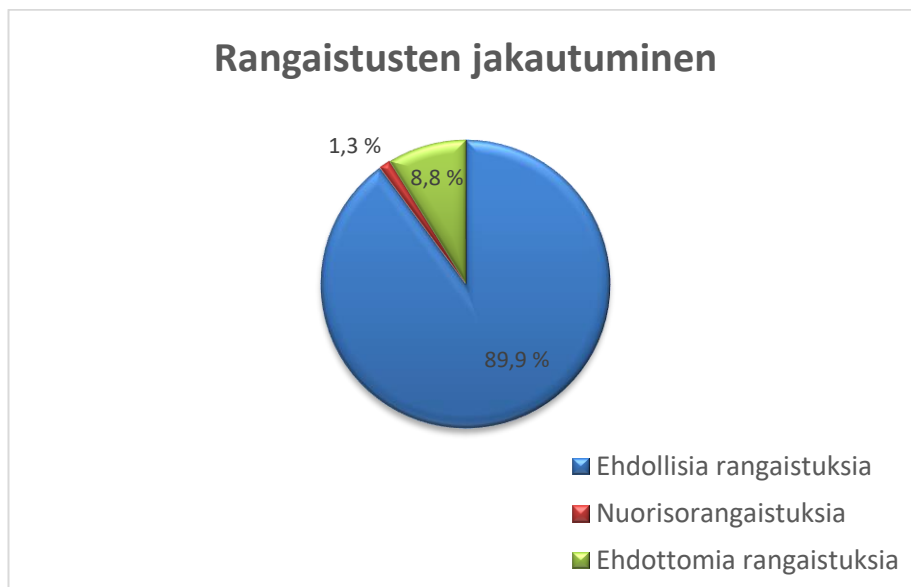
Nuoret eivät syyllisty yleisesti yhtä vakaviin rikoksiin kuin aikuiset. Tämä selittää, miksi nuorille määrätty rangaistukset ovat lievempiä kuin aikuisilla. Nuorten muita lievemmiä seuraamukset johtuvat nuoria rikosten tekijöitä koskevasta lainsäädännöstä ja siitä, ettei nuoret ole ehtineet uusia rikoksiaan samassa määrin kuin vanhemmat ikäluokat. Nuorille tuomittujen vankeusrangaistuksen keskipituus on jonkin verran aikuisryhmää alempi. (Niemi, 2018, 148) Kuitenkin nuorille ikäryhmille tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituudet ovat aikuisuomittuja korkeampia (Lappi-Seppälä, 2024, 36).

15–17-vuotiaille määrättyjen vankeusrangaistusten pituus selittyy osittain sillä, että ehdottoman vankeuden käyttöön on tässä ikäryhmässä korkeampi kynnys. Tämä tarkoittaa, että vankeusrangaistukseen päätyvät pääasiassa tekijät, jotka ovat syyllistyneet keskimääräistä vakavampiin rikoksiin. Vanhemmilla rikosentekijöillä on puolestaan useammin aikaisempia rangaistuksia, jotka vaikuttavat seuraamuksen valintaan. Tämä voi johtaa siihen, että myös lievemmiä rikokset voivat johtaa ehdottomaan vankeuteen. Tämän seurauksena aikuisille määrättävät vankeustuomiot voivat keskimäärin olla lyhyempiä verrattuna nuorten saamien rangaistusten keston. Ehdottoman vankeusrangaistuksen pituuserot eri ikäryhmien välillä eivät siis automaattisesti tarkoita, että nuorille tuomitaan suhteellisesti ankarampia rangaistuksia. Ne johtuvat pikemminkin seuraamusjärjestelmän rakenteesta ja siitä, millaisiin tapauksiin ehdotonta vankeutta sovelletaan eri ikäryhmissä. Koska ehdottoman vankeuden käyttöä pyritään välttämään, 15–17-vuotiaiden kohdalla ehdolliseen vankeuteen tuomitaan keskimäärin vakavampia rikoksia kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Tämä tarkoittaa, että nuorten kohdalla ehdollista vankeutta käytetään myös tapauksissa, joissa aikuiselle voitaisiin määrätä ehdoton vankeusrangaistus. (Lappi-Seppälä, 2024, 36)

Alaikäisille määrättävät ehdolliset vankeusrangaistukset ovat keskimäärin noin kolmanneksen pidempiä kuin 18–20-vuotiaiden saamat tuomiot ja lähes puolet pidempiä verrattuna yli 21-vuotiaiden rangaistuksiin. Koska oikeusjärjestelmä pyrkii välttämään ehdottoman vankeuden käyttöä nuorten kohdalla, ehdolliseen vankeuteen päätyvät usein vakavammat rikokset kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Tämä puolestaan nostaa nuorille määrättyjen ehdollisten vankeusrangaistusten keskimääräistä pituutta. (Lappi-Seppälä, 2024, 36)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistukset jakoutuivat eri muotoihin, mutta yleisin vankeusrangaistus oli ehdollinen vankeus, kun verrataan ehdollisia, nuorisorangaistuksia ja ehdottomia vankeusrangaistuksia keskenään.

Kuvio 1 kuvaa rangaistusten jakautumista ehdollisen, nuorisorangaistuksen ja ehdottoman vankeuden välillä.

Kuvio 1. Rangaistusten jakautuminen. (Tilastokeskus, 2023)

Kuvio 1 on tuotettu Tilastokeskuksen 'Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan' -tilaston pohjalta. Kuvio on laadittu itse Excelissä.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 keskimääräinen ehdollinen vankeusrangaistus kesti 6,2 kuukautta. Pisimmät ehdolliset vankeusrangaistukset liittyivät törkeisiin huumausainerikoksiin ja vakaviin väkivaltarikoksiin, kuten törkeään pahoinpitelyyn. Tämä osoittaa, että ehdollista vankeutta käytetään erityisesti silloin, kun rikos ei ole niin vakava, että se edellyttäisi välitöntä vankeusrangaistusta, mutta kuitenkin niin merkittävä, että pelkkää sakkoa ei katsota riittäväksi seuraamukseksi.

Vuonna 2023 ehdottomaan vankeuteen tuomittujen keskimääräinen rangaistuksen pituus oli 23,1 kuukautta, mikä osoittaa, että vakavimmista rikoksista nuoret saavat huomattavasti pidempiä tuomioita kuin lievemmistä rikoksista. Ehdottomien vankeusrangaistusten osalta pisimmät tuomiot annettiin törkeistä seksuaalirikoksista, erityisesti törkeästä lapsenraiskauksesta, josta keskimääräinen rangaistus oli 36 kuukautta. Tämä oli selvästi pisin tuomittu rangaistus tälle ikäryhmälle. Pitkiä ehdottomia vankeusrangaistuksia määrättiin myös törkeistä pahoinpitelyistä, ryöstöistä ja tapon yrityksistä.

Vuonna 2023 yhdyskuntapalveluksi muuntokelpoisia ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin 15–17-vuotiaille yhteensä 13 kertaa. Tämä osoittaa, että nuorten kohdalla pyritään mahdollisuuksien mukaan välttämään ehdottoman vankeuden käyttöä, jos se on mahdollista korvata yhdyskuntapalvelulla.

Nuorisorangaistuksen käyttö, joka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille rikoksentekijöille, jäi edelleen harvinaiseksi. Vuonna 2023 nuorisorangaistukseen tuomittiin vain yhdeksän kertaa ja tuomiot liittyivät pääasiassa törkeisiin ryöstöihin sekä törkeisiin huumausainerikoksiin. Nuorisorangaistuksen keskimääräinen pituus oli 11 kuukautta. Sen vähäinen käyttö osoittaa, ettei sitä pidetä ensisijaisena rangaistusmuotona, vaan nuorille määrätään useammin joko ehdollisia tai ehdottomia vankeusrangaistuksia.

Tilastojen perusteella voidaan päätellä, että rangaistusjärjestelmä pyrkii suosimaan ehdollisia vankeusrangaistuksia erityisesti lievemmistä rikoksista. Vakavammista rikoksista, kuten seksuaali- ja huumausainerikoksista sekä törkeistä väkivaltarikoksista, määrätään kuitenkin usein ehdottomia vankeusrangaistuksia ja näissä tapauksissa myös rangaistusten kestot ovat pidempiä.

4.1 Ehdollisen vankeuden käytöstä ikäryhmässä 15–17

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 ehdolliseen vankeuteen tuomittiin 15–17-vuotiaita yhteensä 632 kertaa. Näistä tuomioista 573 olivat pelkkiä ehdollisia vankeusrangaistuksia, 46 tapauksessa ehdolliseen vankeuteen liitettiin oheissakko ja 13 tapauksessa yhdyskuntapalvelu.

Alle 21-vuotiaan ehdolliseen vankeuteen tuomitun vankeuden tehosteeksi voidaan tuomita yhden vuoden ja kolme kuukauden pituinen valvonta, jos ehdollista vankeutta pidetään riittämättömänä rangaistuksena. Valvontaa on pidettävä perusteltuna tekijänä nuoren sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi. Käytännössä valvontaan voi sisältyä valvontatapaamisten ohella myös erilaisia toimintaohjelmia tai muuta tavoitteellista toimintaa, joka edistää nuoren sosiaalista toimintakykyä. (Halen ym., 2023, 11)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 ehdolliseen vankeuteen tuomituista 15–17-vuotiaista yhteensä 268 nuorta määrättiin myös valvontaan koeajaksi. Tämä tarkoittaa, että noin 42,4 % ehdollisen vankeusrangaistuksen saaneista nuorista määrättiin valvontaan, kun taas 316 tuomittua (noin 57,6 %) ei saanut valvontamääräystä ehdollisen rangaistuksen ohella.

Ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamukseksi voidaan tuomita yhdyskuntapalvelua, mikäli ehdollinen vankeusrangaistus on 8 kuukautta tai sitä pidempi. Yhdyskuntapalvelua tuomitaan käytännössä ai-

noastaan suhteellisen vakavista rikoksista. Yhdyskuntapalvelua tuomi-
taan oheisseuraamuksena 14–90 tuntia. Mikäli tuomittu ei täytä hänelle
asetettuja velvoitteita, tuomioistuim voi muuttaa yhdyskuntapalvelun
suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi
vankeusrangaistukseksi. Rikoslain 6:10:3 mukaan oheisseuraamuksena
tuomittu yhdyskuntapalvelu voidaan muuttaa enintään 90 päivän van-
keudeksi. Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on rikok-
sentekijän suostumus sen suorittamiseen sekä se, että rikosentekijä
voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalveluksesta. (Tapani & Tolva-
nen, 2016, 4.3–4.4)

4.2 Nuorisorangaistuksen käytöstä

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 nuorisorangaistukseen tuomit-
tiin 15–17-vuotiaita yhteensä 9 kertaa. Nuorisorangaistuslain 1§ mu-
kaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta voidaan tuomita nuorisoran-
gaistus sen mukaan kuin rikoslain 6 luvun 10 a§:ssä säädetään. Ennen
nuorisorangaistukseen tuomitsemista vastaajaa on kuultava henkilö-
kohtaisesti.

Tuomioistuimen on arvioitava, onko nuorisorangaistuksen määrääminen
perusteltua nuoren sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien ri-
kosten ehkäisemiseksi. Tämä tarkoittaa, että tuomioistuimen tulee har-
kita, kuinka hyvin nuorisorangaistus tukee nuoren kuntoutumista ja es-
tää häntä ajautumasta rikoskierteeseen. Tämä harkinta perustuu sa-
manlaisiin kriteereihin kuin ehdollisen vankeuden valvontamääräyksen
arviointi rikoslain 6 luvun 10 §:n 2 momentin mukaisesti. Näin ollen tuo-
mioistuimen on tarkasteltava, kuinka nuorisorangaistus eroaa ehdolli-
sesta vankeudesta, johon voi liittyä valvontaa ja onko nuorisorangaistus
tehokkaampi keino vaikuttaa nuoren käyttäytymiseen ja rikollisuudesta
irtautumiseen (HE 102/2004 vp s. 16–17). (Tapani & Tolvanen, 2016,
174–175)

Oikeusministeriön teettämän selvityksen mukaan nuorisorangaistusta on käytetty tavoiteltua vähemmän. Vähäinen käyttö johtuu muun muassa nuorisorangaistuksen tuomitsemiselle asetetuista tiukoista kriteereistä ja siitä, että nuorten soveltuvuusarviointia, sekä valikointia suorittavia viranomaistahoja on monia. Lisäksi havaittiin, että nuorisorangaistuksen soveltamiskäytännöt ovat vaihdelleet tuomioistuinkohtaisesti. Selvityksessä esitetään nuorisorangaistuksen soveltamisalan laajentamista ja soveltamisen parantamista ilman lakimuutoksia. (Lappi-Seppälä, 2024)

4.3 Ehdottoman vankeuden käytöstä ikäryhmässä 15–17

Ehdottoman vankeuden käyttöä pyritään välttämään alaikäisten rikos-
tentekijöiden kohdalla, sillä rikoslain 6 luvun 9 § mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavan syyn merkityksen arvioinnissa otetaan säännöksen mukaan huomioon alaikäisen mahdollinen sijoitus esimerkiksi lastensuojelulaitokseen. Säännöksen HE 215/2014 esitöissä on täsmennetty, että lastensuojelulaitokseen nuoren sijoitus tulee ottaa huomioon ehdolliseen vankeuteen tuomitsemista puoltavana tekijänä. (Halen ym., 2023, 7) Rikoksenteijä voidaan rikoslain 6 luvun 11§ mukaan myös tuomita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijaan yhdyskuntapalveluun.

Vuonna 2023 15–17-vuotiaita tuomittiin ehdottomaan vankeuteen 62 kertaa. Tämä osoittaa, että ehdottoman vankeuden käyttö on tässä ikäryhmässä harvinaisempaa kuin ehdollisen vankeuden. Keskeisiä syitä tähän ovat nuorille suunnatut lieventämisperusteet ja pyrkimys rangaistusten kohdentamiseen siten, että ne tukisivat nuoren kuntoutumista ja rikollisuudesta irtautumista. Näistä tilastoista voidaan päätellä, että vaikka ehdottoman vankeuden käyttö 15–17-vuotiailla on harvinaista, se kohdistuu pääasiassa vakavimpiin rikoksiin. Tämä tukee ajatusta siitä, että nuorten kohdalla rangaistusjärjestelmä pyrkii ensisijaisesti

muihin seuraamuksiin, kuten ehdolliseen vankeuteen tai nuorisorangaistukseen ja ehdotonta vankeutta käytetään vain silloin, kun rikoksen vakavuus sitä edellyttää.

5 VANKEUTEEN JOHTAVAT RIKOSTYYPIT

Rikos on laissa rangaistavaksi säädetty inhimillinen teko tai laiminlyönti. Rangaistavuuden edellytyksenä on, että rikoksen tekijä on syyllistynyt rikokseen tahallaan tai tuottamuksellisesti ja että hän on ollut tekohelellä syyntakeinen. (Tapani ym., 2019, 3–4). Rikoslain 3 luvun 6 § mukaan tahallisuus tarkoittaa, että rikoksen tekijä on rikkonut lakia tietoisesti, sekä on ymmärtänyt tekojensa seuraukset. Rikoslain 3 luvun 7 § tuottamuksellisuus tarkoittaa, että tekijän menettely on huolimaton, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka olisi pystynyt sitä noudattamaan.

5.1 Ehdolliseen vankeusrangaistukseen johtavat rikostyypit

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 ehdolliseen vankeuteen tuomittiin 632 kertaa 15–17-vuotiaita nuoria useista eri rikoslain luvuista.

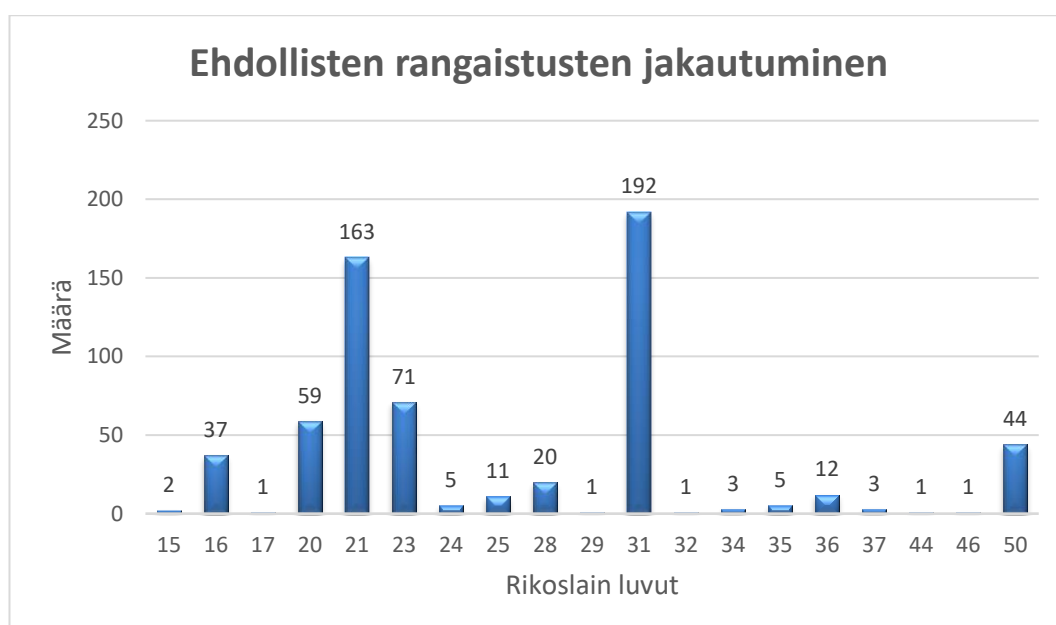
Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan (15 luku) tuomittiin kaksi ehdollista vankeusrangaistusta ja rikoksista viranomaisia vastaan (16 luku) annettiin 37 tuomiota. Yleistä järjestystä vastaan kohdistuvista rikoksista (17 luku) langetettiin yksi ehdollinen vankeusrangaistus. Seksuaalirikoksista (20 luku) annettiin 59 ehdollista vankeustuomiota. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista (21 luku) tuomittiin 163 ehdollista vankeusrangaistusta, mikä tekee siitä yhden yleisimmistä rikosluokista nuorten kohdalla.

Liikenne rikoksista (23 luku) tuomittiin 71 ehdollista vankeusrangaistusta ja yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta (24 luku) annettiin viisi tuomiota. Vapauteen kohdistuvista rikoksista (25 luku) langetettiin 11 ehdollista vankeustuomiota. Varkaus-, kavallus- ja luvottoman käytön rikoksista (28 luku) tuomittiin 20 ehdollista vankeusrangaistusta. Julkista taloutta vastaan kohdistuneista rikoksista (29 luku)

annettiin yksi tuomio. Ryöstöistä ja kiristyksistä (31 luku) tuomittiin yhteensä 192 ehdollista vankeusrangaistusta, mikä tekee siitä toiseksi yleisimmän rikosluokan ehdollisissa vankeustuomioissa.

Kätkemisrikoksista (32 luku) annettiin yksi tuomio. Yleisvaarallisista rikoksista (34 luku) tuomittiin kolme ehdollista vankeusrangaistusta. Vahingonteosta (35 luku) annettiin viisi tuomiota ja petoksista sekä muista epärehellisyyteen liittyvistä rikoksista (36 luku) tuomittiin 12 nuorta. Maksuvälinerikoksista (37 luku) määrättiin kolme ehdollista vankeusrangaistusta. Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista (44 luku) annettiin yksi ehdollinen vankeusrangaistus, maahantuontiin ja maastavientiin liittyvistä rikoksista (46 luku) tuomittiin myös yksi nuori. Huumausainerikoksista (50 luku) annettiin yhteensä 44 ehdollista vankeusrangaistusta.

Kuvio 2 kuvaa ehdollisten rangaistusten jakautumista rikoslain lukujen mukaan.

Kuvio 2. Ehdollisten rangaistusten jakautuminen. (Tilastokeskus, 2023)

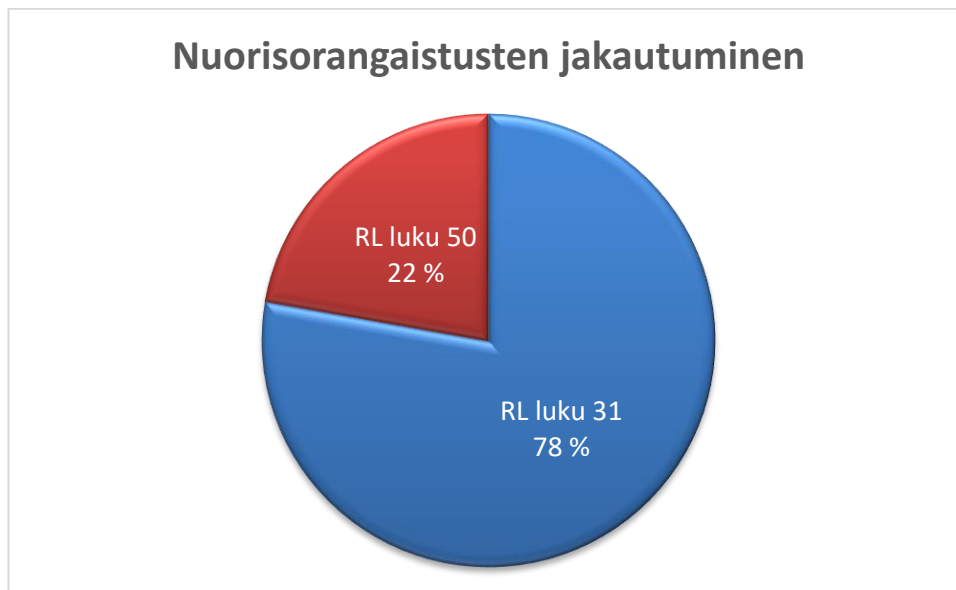
Kuvio 2 on tuotettu Tilastokeskuksen 'Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan' -tilaston pohjalta. Kuvio on laadittu itse Excelissä.

Näiden tilastojen perusteella voidaan todeta, että eniten ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin ryöstöihin ja kiristyksiin liittyen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Seksuaalirikokset, liikenne-rikokset ja huumausainerikokset olivat myös merkittäviä rikosluokkia. Sen sijaan harvinaisempia rikoksia, kuten sotarikoksia tai maanpetosrikkoksia, ei nuorten osalta esiintynyt tilastoissa lainkaan. Tämä osoittaa, että ehdollinen vankeus on ensisijainen seuraamus nuorten kohdalla erityisesti vakavissa omaisuus- ja väkivaltarikoksissa.

5.2 Nuorisorangaistukseen johtavat rikostyyppit

Vuonna 2023 nuorisorangaistukseen tuomittiin yhdeksän kertaa. Näistä tapauksista kolme koski rikoslain 31 luvun 1 §:n mukaista ryöstöä, kolme rikoslain 31 luvun 2 §:n 1 momentin mukaista törkeää ryöstöä ja yksi rikoslain 31 luvun 2 §:n 2 momentin mukaista törkeän ryöstön yritystä. Lisäksi kaksi nuorisorangaistukseen johtanutta rikosta olivat rikoslain 50 luvun 2 §:n mukaisia törkeitä huumausainerikoksia.

Kuvio 3 kuvaa nuorisorangaistusten jakautumista rikoslain lukujen mukaan.

Kuvio 3. Nuorisorangaistusten jakautuminen. (Tilastokeskus, 2023)

Kuvio 3 on tuotettu Tilastokeskuksen 'Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan' -tilaston pohjalta. Kuvio on laadittu itse Excelissä.

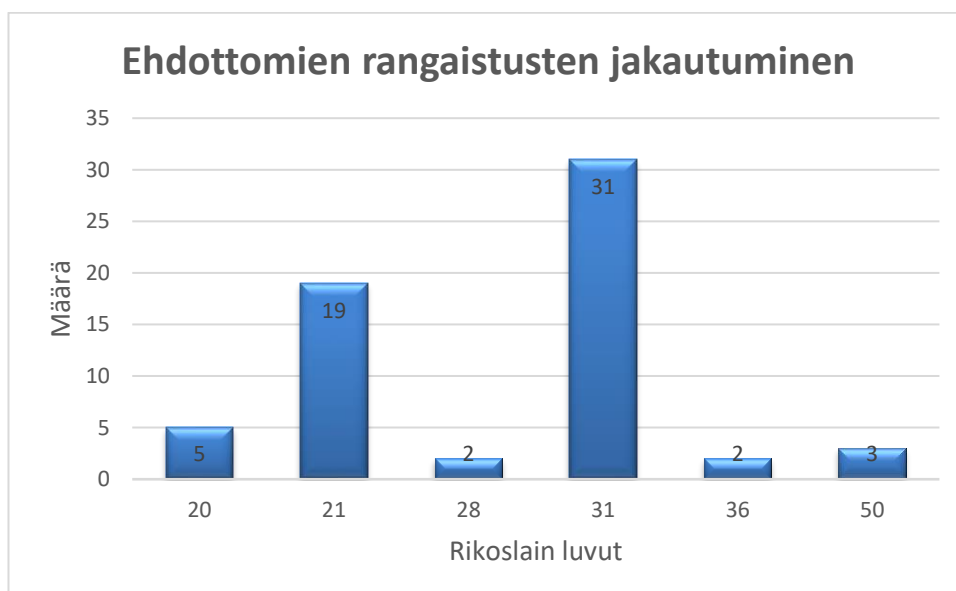
Vuonna 2023 nuorisorangaistusta käytettiin vain yhdeksän kertaa, mikä osoittaa sen harvinaisuuden rangaistusmuotona. Suurin osa tuomioista liittyi ryöstörikoksiin, mikä viittaa siihen, että nuorisorangaistusta sovelletaan ensisijaisesti vakaviin omaisuusrikoksiin. Lisäksi sen käyttö törkeissä huumausainerikoksissa kertoo, että sitä voidaan määrätä myös vakavissa päihderikoksissa vaihtoehtona vankeudelle.

5.3 Ehdottomaan vankeusrangaistukseen johtavat rikostyypit

Vuonna 2023 Suomessa tuomittiin 62 kertaa 15–17-vuotiaita nuoria ehdottomaan vankeuteen. Näistä tuomioista viisi liittyivät rikoslain 20 luvun seksuaalirikoksiin: kolme tapauksista koski törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä (RL 20:7 § 1) ja kaksi törkeää lapsenraiskausta (RL 20:7b § 1). Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista, jotka kuuluvat rikoslain 21 lukuun, annettiin 19 ehdotonta vankeustuomiota. Näistä yhdeksän tuomiota koski 21 luvun 1§:n 2 momenttia eli tapon yritystä, yksi 21 luvun 5 §:n 1 momentin pahoinpitelyä ja yhdeksän 21

luvun 6§ 1 momentin törkeää pahoinpitelyä. Rikoslain 28 luvun mukaisista varkausrikoksista tuomittiin kaksi nuorta ehdottomaan vankeuteen: yksi 28 luvun 1§ 1 momentin varkaudesta ja yksi 28 luvun 2 § 1 momentin törkeästä varkaudesta. Ryöstöihin ja kiristyksiin, jotka kuuluvat rikoslain 31 lukuun, liittyi 31 ehdotonta vankeustuomiota. Näistä 11 koski 31 luvun 1 § 1 momentin ryöstöä, yksi 31 luvun 1§ 2 momentin ryöstön yritystä, 17 31 luvun 1 § 1 momentin törkeää ryöstöä ja kaksi 31 luvun 2§ 2 momentin törkeän ryöstön yritystä. Petoksiin liittyen kaksi nuorta tuomittiin ehdottomaan vankeuteen rikoslain 36 luvun 1 §:n 1–2 momenttien mukaisesti. Huumausainerikoksista, jotka kuuluvat rikoslain 50 lukuun, annettiin kolme ehdotonta vankeustuomiota 50 luvun 2§:n törkeästä huumausainerikoksesta.

Kuvio 4 kuvaa ehdottomien rangaistusten jakautumista rikoslain lukujen mukaan.

Kuvio 4. Ehdottomien rangaistusten jakautuminen. (Tilastokeskus, 2023)

Kuvio 4 on tuotettu Tilastokeskuksen 'Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan' -tilaston pohjalta. Kuvio on laadittu itse Excelissä.

Nämä tilastot osoittavat, että vakavat rikokset, erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvat teot sekä ryöstöt johtavat useimmiten ehdottomiin vankeusrangaistuksiin nuorten kohdalla.

5.4 Nuorten rikollisuuden kehitys

Vuonna 2023 poliisin tilastojen mukaan 15–17-vuotiaiden tekemät väkivaltarikokset lisääntyivät huomattavasti. Pahoinpitelyrikoksissa epäiltyjen määrä kasvoi 17 prosenttia edellisvuodesta ja törkeissä pahoinpitelyissä nousua oli peräti 63 prosenttia. Ryöstörikoksissa, mukaan lukien ryöstöryitykset, epäiltyjen määrä kasvoi 53 prosenttia ja törkeissä ryöstöissä lisäys oli 66 prosenttia. Erityisesti vakavammat tekemuodot ovat yleistyneet, mikä viittaa mahdolliseen väkivallan raaistumiseen. (Vauhkonen & Korhonen, 2025)

Vaikka poliisin tilastot osoittavat nuorten väkivaltarikollisuuden kasvua, kyselytutkimukset eivät täysin tue tätä kehitystä. Valtakunnallinen lapsiuhritutkimus ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin nuorisoriikollisuuskysely osoittavat, että esimerkiksi 9.-luokkalaisten kokemat pahoinpitelyt ja ryöstöt ovat joko vähentyneet tai pysyneet ennallaan viime vuosina. Vuoden 2024 nuorisoriikollisuuskyselyssä pahoinpitelyjen määrä ei ollut juuri muuttunut vuodesta 2020 ja vain neljä prosenttia vastaajista ilmoitti pahoinpidelleensä toista henkilöä. (Vauhkonen & Korhonen, 2025)

Eroavaisuudet poliisin tilastojen ja kyselytutkimusten välillä viittaavat siihen, että nuorten tekemän väkivallan lisääntyminen voi johtua ilmoituskynnyksen madaltumisesta tai viranomaiskontrollin tehostumisesta. Vakavien väkivaltarikosten osalta voidaan kuitenkin arvioida, että ne tulevat poliisin tietoon muita rikoksia varmemmin. Siten törkeiden rikosten määrän kasvu saattaa viitata todelliseen väkivallan lisääntymiseen,

vaikka ilmoitusaktiivisuuden kasvu voikin vaikuttaa lukuihin samanaikaisesti. (Vauhkonen & Korhonen, 2025)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tilastojen perusteella voidaan todeta, että 15–17-vuotiaiden kohdalla oikeusjärjestelmä suosii ensisijaisesti ehdollista vankeutta, mutta vakaammista rikoksista, kuten törkeistä väkivaltarikoksista, seksuaalirikoksista ja törkeistä huumausainerikoksista, määrätään pidempiä ehdottomia vankeusrangaistuksia. Nuorisorangaistuksen vähäinen käyttö herättää kysymyksiä sen soveltamisen roolista nuorten rikosoikeudellisessa järjestelmässä ja siitä, milloin ja millaisissa tilanteissa sitä pidetään soveltuvana rangaistusmuotona.

6.1 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että 15–17-vuotiaiden vankeusrangaistukset Suomessa painottuvat ehdollisiin tuomioihin, mutta vakaammista rikoksista määrätään myös ehdottomia vankeusrangaistuksia. Tilastojen perusteella ehdollinen vankeus on yleisin rangaistusmuoto tälle ikäryhmälle ja keskimääräinen ehdollinen vankeusrangaistus kestää 6,2 kuukautta. Ehdottomaan vankeuteen tuomittujen keskimääräinen rangaistuksen pituus on selvästi pidempi, 23,1 kuukautta, mikä osoittaa, että ankarampia rangaistuksia käytetään erityisesti vakavissa rikoksissa, kuten törkeissä seksuaali- ja väkivaltarikoksissa.

Nuorten kohdalla ehdollinen vankeus on ensisijainen rangaistusmuoto, mutta sen yhteydessä määrättävä valvonta on yleistä, sillä lähes puolet ehdolliseen vankeuteen tuomituista 15–17-vuotiaista määrättiin myös valvontaan. Tämä osoittaa, että rikosseuraamusjärjestelmä pyrkii yhdistämään rangaistuksen ja nuoren sosiaaliseen selviytymiseen tähtäävät tukitoimet.

Nuorisorangaistus, joka on tarkoitettu erityisesti alle 18-vuotiaille, jäi edelleen harvinaiseksi. Vuonna 2023 sitä määrättiin vain yhdeksän kertaa ja rangaistukset liittyivät pääasiassa törkeisiin ryöstöihin sekä tör-

keisiin huumausainerikoksiin. Nuorisorangaistuksen keskimääräinen pituus oli 11 kuukautta, mikä osoittaa, että se on pidempi ja rakenteeltaan erilainen seuraamus kuin ehdollinen vankeus. Nuorisorangaistuksen vähäinen käyttö viittaa siihen, että oikeusjärjestelmä suosii muita rangaistusmuotoja, kuten ehdollista vankeutta tai yhdyskuntapalvelua. Tämä saattaa kertoa siitä, että nuorisorangaistusta ei pidetä riittävän tehokkaana tai että sen soveltamiselle asetetut kriteerit ovat liian tiukat.

Tutkimuksen perusteella voidaan myös päätellä, että ehdollinen vankeus on yleisin rangaistus erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, ryöstöissä ja huumausainerikoksissa. Ehdottoman vankeuden osalta pisimmät tuomiot annettiin törkeistä seksuaalirikoksista, erityisesti törkeästä lapsenraiskauksesta, josta keskimääräinen rangaistus oli 36 kuukautta. Pitkiä ehdottomia vankeusrangaistuksia annettiin myös törkeistä pahoinpitelyistä, ryöstöistä ja tapon yrityksistä.

Ehdottoman vankeuden käyttöä nuorten kohdalla pyritään välttämään, mikä näkyy myös siinä, että ehdollinen vankeus on keskeinen seuraamusvaihtoehto. Kuitenkin tilastoista voidaan havaita, että ehdolliseen vankeuteen tuomitaan keskimäärin vakavampia rikoksia kuin aikuisilla, mikä heijastuu myös rangaistusten kestossa. Tämä johtuu osittain siitä, että nuorille määrätään ehdollista vankeutta tapauksissa, joissa aikuisille voitaisiin määrätä ehdotonta vankeutta.

Tutkimuksen tulokset osoittavat myös, että vankeusrangaistusten pituus ja laatu määräytyvät pitkälti rikoksen vakavuuden perusteella. Nuorten kohdalla ehdollisten vankeusrangaistusten keskimääräinen pituus on selvästi pidempi kuin vanhemmissa ikäryhmissä, koska ehdottoman vankeuden käyttöä pyritään välttämään. Tämä selittää sen, miksi nuorten ehdolliset vankeusrangaistukset ovat kolmanneksen pidempiä kuin 18–20-vuotiaiden ja lähes puolet pidempiä kuin yli 21-vuotiaiden kohdalla.

Tutkimus osoittaa, että nuorten vankeusrangaistuksissa painottuvat lieventävät tekijät sekä pyrkimys ennaltaehkäistä uusintarikollisuutta.

Tämä ilmenee erityisesti siinä, että ehdottoman vankeuden käyttö on poikkeuksellista ja sen sijaan nuorten kohdalla pyritään ensisijaisesti hyödyntämään yhdyskuntaseuraamuksia, valvontaa ja sosiaalisia tukitoimia.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Ehdollinen vankeus on 15–17-vuotiaille yleisin rangaistusmuoto, mutta sen vaikutuksia nuorten rikollisuuteen ei ole tutkittu kattavasti. Olisi tärkeää selvittää, kuinka moni ehdolliseen vankeuteen tuomittu syyllistyy uusiin rikoksiin ja millainen merkitys valvonnalla on uusimisriskin kannalta. Voisivatko esimerkiksi tiiviimpi seuranta tai tukitoimet vähentää riskiä joutua uudelleen rikoskierteeseen? Ehdollisen vankeuden vaikutavuuden arviointi voisi auttaa kehittämään rangaistusjärjestelmää siten, että se tukisi paremmin nuoren sopeutumista takaisin yhteiskuntaan.

Vaikka tämä tutkimus keskittyy vankeusrangaistuksiin, nuorten rikollisuuden taustatekijöiden ja ennaltaehkäisyn tutkiminen olisi tärkeä jatkotutkimuksen aihe. Monet tekijät, kuten perhetausta, koulutus, sosioekonominen asema ja päihteiden käyttö, voivat vaikuttaa nuoren ajautumiseen rikollisuuteen. Jatkotutkimuksessa voitaisiin tarkastella, mitkä tekijät altistavat nuoria vakaville rikoksille ja minkälaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä voitaisiin kehittää tehokkaammiksi. Ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu erityisesti nuorten kohdalla, koska varhainen puuttuminen voi ehkäistä rikollisen polun jatkumisen, sekä vähentää vankeusrangaistusten tarvetta tulevaisuudessa.

Jatkotutkimuksissa voisi olla hyödyllistä tarkastella myös nuorten vankeusrangaistuksia kansainvälisessä vertailussa. Suomen käytännöt eroavat monista muista maista ja olisi mielenkiintoista selvittää, miten nuorisoriikollisuuden seuraamuksia käsitellään esimerkiksi muualla Euroopassa ja erityisesti Pohjoismaissa. Joissakin maissa käytetään enem-

män vaihtoehtoisia seuraamuksia, kuten yhdyskuntapalvelua tai erityisiä nuorisovankiloita, joiden tarkoituksena on ohjata nuorta pois rikollisuudesta. Kansainvälinen vertailu saattaisi tuoda esiin malleja, joita voitaisiin soveltaa myös Suomessa vankeusrangaistusten vähentämiseksi alaikäisten kohdalla.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta koskevat pohdinnat voidaan kiittää kolmen käsitteen avulla, jotka ovat uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Uskottavuus viittaa siihen, kuinka tutkimusta lukevat kollegat, tutkimuksen kohteena olevat henkilöt ja niin kutsuttu suuri yleisö hyväksyvät tutkimuksen tulokset tosiksi. Lisäksi he luottavat siihen, että tutkimusaineisto on kerätty asianmukaisesti ja analysoitu huolellisesti. (Puusa & Juuti, 2020, 5) Tässä tutkimuksessa on käytetty ajantasaisia tilastoja, sekä virallisia oikeuslähteitä ja aiempia tutkimuksia, mikä vahvistaa tutkimuksen uskottavuutta. Tutkimusaineisto on analysoitu huolellisesti ja johtopäätökset perustuvat tilastollisiin faktoihin sekä oikeusjärjestelmän säännöksiin.

Luotettavuus tarkoittaa, että tutkija vakuuttaa uskottavin perusteluin tutkimuksen lukijan siitä, että tutkimuksessa on kyetty valitsemaan ja käyttämään perusteltuja ja oikeanlaisia menetelmiä toteuttaakseen tutkimuksen (Puusa & Juuti, 2020, 5). Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty laadullista tutkimusmenetelmää, joka on perusteltu valinta, koska tarkoituksena on tarkastella vankeusrangaistusten käyttöä alaikäisten kohdalla oikeusjärjestelmän näkökulmasta. Tutkimuksessa on myös pyritty varmistamaan, että aineiston analyysi on johdonmukaista ja objektiivista. Tutkimuksessa käytetyt lähteet koostuvat pääasiassa viranomaisten julkaisuista ja oikeuskirjallisuudesta, mikä vahvistaa työn luotettavuutta. Tilastollinen aineisto perustuu virallisiin lähteisiin, kuten Tilastokeskuksen ja oikeudellisten instituutioiden tuottamiin tietoihin, mikä takaa tutkimuksen aineiston luotettavuuden.

Eettisyys tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on noudatettu eettisiä periaatteita koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksessa käytetyt menetelmät ja analyysitavat täyttävät kriteerit, että ne voisivat toimia minkä tahansa hyvin tehdyn tutkimuksen ohjenuorina. (Puusa & Juuti, 2020, 5) Tässä tutkimuksessa ei käsitellä yksittäisiä henkilöitä, vaan perustuu tilastolliseen aineistoon ja aiempiin tutkimuksiin, noudattaen tutkimuseettisiä periaatteita. Tutkimus tarjoaa objektiivisen katsauksen vankeusrangaistusten käyttöön ja niiden taustalla oleviin oikeudellisiin perusteisiin. Tietojen analysoinnissa on pyritty varmistamaan, ettei tutkimus esitä harhaanjohtavia johtopäätöksiä tai vääristä tietoa nuorten rikollisuudesta ja rangaistuksista.

Tutkimuksen mahdollisiin rajoituksiin kuuluu se, että se perustuu pääosin tilastolliseen aineistoon, eikä siinä ole mukana esimerkiksi haastatteluja tai laadullista aineistoa, joka voisi tuoda esiin nuorten omia kokemuksia vankeusrangaistuksista. Lisäksi tilastojen tulkinnassa on huomioitava, että ne eivät aina kerro koko kuvaa rikollisuuden syistä tai rangaistusten vaikutuksista.

LÄHTEET

- Alaikäinen vanki, ohje 1/004/2018, 13.6.2017. Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla 1.3.2025 <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/alaikainenvankiohje10042017.html>
- Esitutkintalaki 22.7.2011/805. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>
- Halen, A., Tuomala, S., Tyni, S. & Laurila, T. (2023). Nuorisorangaistus ja valvonnalla tehostettu ehdollinen vankeusrangaistus alaikäisten ja nuorten seuraamuslajeina. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto. ISBN 978-951-51-0701-5
- Hallituksen esitys eduskunnalle yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. HE 215/2014. <https://finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/2014/215>
- Hirvonen, A. (2011). Mitkä metodit? Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsingin yliopisto. https://issuu.com/arihirvonen/docs/mitk_metodit_paino
- Laki nuorisorangaistuksesta 1196/2004. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2004/1196>
- Laki nuorista rikoksentekeijöistä 262/1940. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>
- Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 400/2015. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2015/400>
- Lappi-Seppälä, T. (2024). Selvityksiä nuorten seuraamusjärjestelmästä ja sen soveltamisesta ikäryhmässä 15–17. Oikeusministeriön julkaisuja 2024:24. Oikeusministeriö. Saatavilla 8.2.2025 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165932/OM_2024_24_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- Mohell, U. (2015). Nuori rikoksentekijä. Tieteen termipankki. Saatavilla 1.2.2025 https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:nuori_rikoksentekij%C3%A4/laajempi_kuvaus
- Myllyniemi, K. Lahtela, S. & Salo, M. (2003). Lakivaliokunnan mietintö 28/2002. Eduskunta. Saatavilla 17.3.2025 <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=lavm+28/2002>
- Mäkelä, F. (2023). Seuraamusjärjestelmä 2022. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto. ISBN 978-951-51-0703-9
- Niemi, H. (2018). Seuraamusjärjestelmä 2018. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto. ISBN 978-951-51-0670-4
- Nieminen, K. & Lähteenmäki, N. (2021). Empiirinen oikeustutkimus. Gaudeamus. ISBN 978-952-345-684-6 <https://www.elibrary.com/reader/9789523456846>
- Nuorisorangeistus. (2024). Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla 27.1.2025 <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamustyo/nuorisorangeistus.html>
- Nuorten oikeusopas. (2014). Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavilla 3.3.2025 <https://www.hel.fi/static/sote/julkaisut/Nuorten%20oikeusopas%20netti%202014.pdf>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 22.12.2014 (104/011/2014). <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/maarayskokoelmat/opetushallitus/2014/42193>
- Pikkarainen, S. (N.d.). Lainoppia ja empiiristä oikeustutkimusta. Lapin yliopisto. Saatavilla 3.2.2025 <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=ac673275-3b07-40e9-949f-4ae28f7cd7ec>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. ISBN 978-952-345-616-7.
- Rikoslaki [RL] 19.12.1889/39. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

- Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. (N.d.). Oikeusministeriö. Saatavilla 15.2.2025 <https://oikeusministerio.fi/rikosoikeudellinen-seuraamusjarjestelma>
- Suonpää, K., Raeste, A. & Saartenoja, K. (2024). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto. ISBN 978-951-51-0712-1
- Tapani, J. & Tolvanen, M. (2016). Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Alma Talent. ISBN 978-952-14-2873-9
- Tapani, J., Tolvanen, M. & Hyttinen, T. (2019). Rikosoikeuden yleinen osa – Vastuuoppi. Alma Talent. ISBN 978-952-14-3702-1
- Tilastokeskus. (2023). (Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan (käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena, rangaistus- ja sakkomääräykset ja rikesakot) muuttujina Vuosi, Sukupuoli, Ikä, Tuomion päärikos, Tuomiotiedot ja Tiedot, 2019–2023). Saatavilla 12.3.2025 https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_syyttr/statfin_syyttr_pxt_13r8.px/
- Vankeuslaki 23.9.2005/767. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>
- Vauhkonen, T. & Korhonen, P. (2025). Tilastot ja kyselytutkimukset antavat eri kuvan nuorten väkivallan lisääntymisestä. THL. Saatavilla 10.3.2025 <https://blogi.thl.fi/tilastot-ja-kyselytutkimukset-antavat-eri-kuvan-nuorten-vakivallan-lisaantymisesta/>